

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

НАРОДНОГ ПРЕТСТАВНИШТВА

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 1

БЕОГРАД 1932 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

І РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНОГ ПРЕТСТАВНИШТВА

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

(СЕНАТА И СКУПШТИНЕ)

ДРЖАН 18 ЈАНУАРА 1932 ГОДИНЕ У САЛИ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ НАРОДНОГ ПРЕТСТАВНИШТВА

ПРЕТСЕДЛАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
Д-р КОСТА КУМАНУДИ

ПРЕТСЕДНИК СЕНАТА
Д-р АНТЕ ПАВЕЛИЋ

СЕКРЕТАРИ:

СЕКРЕТАР НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ДРАГОМИР СТАНОЈЕВИЋ

СЕКРЕТАР СЕНАТА
Д-р ИВАН ГМАЈНЕР

Присутни господи Министри: Председник Министарског савета Петар Р. Живковић, Заступник Министра иностраних послова, Министар трговине и индустрије Др. Алберт Крамер, Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел, Министар унутрашњих послова Др. Милаш Српкић, Министар просвете Др. Драгутин С. Којић, Министар правде Божидар Ж. Максимовић, Министар шума и рудника Др. Станко Шибеник, Министар саобраћаја Лазар Радивојевић, Министар пољопривреде Јурај Деметровић, Министар грађевина Никола Прека, Министар војске и морнарице, армијски генерал Драгомир Ж. Стојановић, Министар финансија Др. Милорад Ђорђевић, Министар физичког васпитања народа Др. Драган Краљевић.

САДРЖАЈ:
Престона Беседа.

Председник Сената Д-р Анте Павелић: Господо сенатори и господо народни посланици: Отварају прву заједничку сједницу Сената и Народне скупштине. (Бурни узвици: Живела Југославија!)

Записници прошлих сједница Сената и Народне скупштине прочитаће се у наредној сједници Сената, односно Народне скупштине.

Овој заједничкој сједници председаваћемо наизменично Председник Народне скупштине и ја.

Господо, смијем ли замолити за ваше допуштење да ову сједницу одгођимо на пар часака, да би могло Претседништво Народног Претставништва поћи у сусрет Његовом Величанству Краљу, да Га дочека и допрати? (Бурна аплауз и громки, одушељени усклици: Живео Краљ!)

Молим господу сенаторе и господу народне посланике да изволе остати на својим местима и сачекати долазак Његовог Величанства Краља.

За овим Претседништво Народног Претставништва полази у сусрет Његовом Величанству Краљу, а чланови Краљевске Владе остају на трибини да сачекају долазак Његовог Величанства Краља.

Тачно у 11 часова довезао се у пратњи Претседника Министарског савета и Своје свите Његово Величанство Краљ. Поздрављен пред скупштинском зградом од стране почасних одреда питомаца Војне академије, Подофицирске школе, пешадијске пуке и уз интонирање државне химне, улази у скупштинску зграду, на чијем Га улазу дочекује Претседништво Народног Претставништва и, у пратњи њиховој, Претседника Владе и Своје свите, улази у скупштинску дворану за седнице Народног Претставништва, френетично и одушевљено поздрављен од стране свих чланова Народног Претставништва (сенатора и народних посланика) и при-

сутних на галеријама, и заузима место на краљевској трибини, непрекидно поздрављан од чланова Народног Претставништва и свих присутних у сали бурним, громким и дуготрајним усклицима: Живео југословенски Краљ!

Десно од краљевске трибине сврстали су се чланови Краљевске Владе, на челу са Господином Претседником Министарског савета, а лево чланови Претседништва Народног Претставништва.

Зауевши место на Краљевској трибини, Његово Величанство Краљ Александар I примио је из руку Претседника Министарског савета Господина Петра Р. Живковића и прочитао ову ПРЕСТО-НУ БЕСЕДУ:

Б Е С Е Д А

КОЈОМ ЈЕ

ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО КРАЉ АЛЕКСАНДАР I КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДАНАС ОТВОРИО СЕДНИЦЕ НАРОДНОГ ПРЕТСТАВНИШТВА

ГОСПОДО СЕНАТОРИ И НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ!

Са великом радошћу, пун вере у нашу лепу националну будућност, поздрављам све Вас и цео југословенски народ, који ви достојно претстављате.

Историја свега Југословенског народа, откако се слегао у лепе крајеве ове наше до-мовине, пуна је великих догађаја, судбоносних преокрета, тешких посрнућа и силних полета док, најзад, величанственим победама над свима непријатељима слободе и јединства Срба, Хрвата и Словенаца, није крунисано велико дело националних пророка, мученика и јунака југословенске мисли.

Пуних дванаест векова је протекло у мукама и надчовечним борбама за одржање наших племенских индивидуалности. Веома снажни народи и привлачне цивилизације ударили су на наша раздвојена племена и државе. Па ипак, у низу свих протеклих столећа — можемо се тиме поносити, — никад није мисао међу-племенског братства и југословенске заједнице била угашена. Она је вечито живела у етичким елементима југословенског јединства и у видовитој свести најбољих синова нашег народа. И онда, када је свако наше племе морало посебице и само да се бори за свој опстанак!

Најзад је етничка истина југословенске мисли проломила све препреке, вековима вештачки стваране, и у завршном периоду наше мученичке и крваве националне револуције и светског рата доспела до стварања једне и недељиве Југословенске Краљевине, са једним народом у једној држави.

Када сам, после сјајних победа, 1 децембра 1918 године имао срећу да свечано прогласим уједињење Срба, Хрвата и Словенаца, по слободно израженој вољи свега нашег народа, захвалили смо искреног срца Богу што је остварен сан и вековни идеал наших славних предака, најбољих Срба, Хрвата и Словенаца.

Уједињени и слободни, имали смо да организујемо са савременим институцијама снажну националну државу, да у њој припремимо најбоље услове будућности.

Уставом од 28 јуна 1921 године настојали смо решити и тај наш државни и национални задатак. Али се све јасније показивало да национална мисао није добила у Уставу троимене државе свој прави израз ни снагу једне организоване националне целине. Са свима оним траговима прошлости, који су нас племенски раздвајали, нисмо могли у пуној мери, синтетично, развијати све наше националне одлике у неопходном унутрашњем јединству и хармонији.

У таквом државном уређењу наш јавни и организовани политички живот једва је и покушао да са поуздањем и искрено изађе из уских племенских оквира. Могли смо победити све спољне непријатеље, али себе, своја искључива посебна схватања, било нам је нај-

теже победити. Као да оно што је племенско не добија баш у јединству, у целини своју највишу вредност, свој крајњи циљ!

Али најтежи удар државној и националној мисли дошао је од заслепљених партијских страсти и њихове међусобне борбе. Злоупотреба политичких слобода и парламентарног реда била је до те мере тешка, да је био доведен у питање напредак и развитак целокупног нашег народног живота. Узалуд су била сва очекивања да ће развој унутрашњег живота нашег довести до срећења прилика у земљи.

Наша национална и државна целина била је озбиљно угрожена. Претило нам је духовно расуло и народно разједињавање.

Ни једног тренутка није се смело заборавити да народно уједињење није дело једне генерације ни последица историјског случаја. То је дело непрекидних напора, вековних националних живих сила и резултат моралних и историјских тековина. Народна јединство и државна целина не могу никад бити предмет никаквих погађања; они морају бити увек изнад нашег дневног живота и изнад свих посебних интереса. (Опште бурно одобравање, плескање и одушевљени усклици: Живео Краљ! Живео! Живео!)

Господо сенатори и народни посланици,

Ја сам одлуком од 6 јануара 1929 године... (Бурна аплауз и громки узвици: Живео шести јануар!) пресекао оно зло стање. То је била Моја света дужност пред нацијом и историјом. Мојој Влади, којој сам тада поверио управу земље, ставио сам у задатак да добром управом што пре стиса страсти и ојача у народу веру у будућност. У том погледу Краљевска Влада улагала је са успехом највеће напоре.

Законом од 3 октобра 1929 године наша Краљевина добила је своје право име... (Бурна аплауз и одушевљени усклици: Живела Краљевина Југославија!) и раскинула са видним траговима прошлости, оним вештачким границама управне поделе, које су постале историјске у трагичном дељењу и раздвајању наших племена.

Одушевљено прихватање ових одлука од целог народа, са неподељеним поверењем у свима крајевима наше Отаџбине, што сам и лично могао утврдити у непосредном додиру са народом, учврстило је Моје уверење, да је Југославија једнако мила домовина свима Србима, Хрватима и Словенцима, и да се налазимо на правом путу за трајно изграђивање наше националне државе. (Бурна аплауз и сложни узвици: Живео!)

Веран својој речи и традицијама Мога Дома, Уставом од 3 септембра прошле године дао сам основе за остварење оних установа, оне државне управе и државног уређења, које ће најбоље одговорити општим народним потребама и државним интересима. (Аплауз и одушевљени усклици: Живео Краљ!)

Начела новог Устава дају све могућности здравом националном и социјалном напретку и нормалном развоју политичког живота. Сва та начела имају бити лојално примењивана у њиховој правој замисли: национално јединство и државна целина ван сваке дискусије; у децентрализованом унитарној држави један слободан, равноправан, национално недељив народ, пун поштовања и љубави за веру, надахнут свим што је лепо и узвишено, и свестан своје велике дужности у људској заједници. (Опште бурно одобравање и одушевљени усклици: Живео!)

Ви ћете, господо, имати да у духу тих начела, и у органској вези са њима донесете важне законе, који ће обезбедити светлу и напредну будућност наше Краљевине, будућност достојну великих безбројних жртва свега југословенског народа за националне идеале. Пут вам је за то одређен а велико поверење, које вам је народ указао, за вас је најсигурнији ослонац и јасно изражена воља.

Господо сенатори и народни посланици,

Састали сте се у озбиљно време. Народна Претставништво налази се пред тешким задаћама. Општа и незапамћена привредна криза захватила је цео свет. Њезини таласи нису се уставили пред границама Југославије. Напори свих народа уперени су на то, да се нађе здрав излаз из садашњег тешког стања. С њима удружимо ми све своје снаге, што нам је у толико лакше, јер живимо са свима у добрим одношајима и сарађујемо са пуном

лојалношћу и разумевањем међународне солидарности. При томе Ми је нарочито задовољство да истакнем, да је наша спољна политика у пуној подударности са политиком наших савезника и пријатеља. (Буран аплауз и-громки узвици: Живели Савезници!) Југославија хоће да остане и у будуће одлучан поборник мира и реда у Европи. (Аплауз). Доследни томе ми ћемо суделовати при решавању двају крупних проблема, који супостављени у овој години на дневни ред међународних састанака. У питању разоружања примићемо све жртве, које се могу довести у склад са интересима наше безбедности. Наша војска никад није била инструменат за угрожавање мира и туђих права. (Опште френетично одобравање и усклици: Живела војска!) Она ће остати и у будуће одбрана народа и школа за његово национално васпитање. (Дуготрајно плескање и бурни одушевљени узвици: Живео Краљ! Живела војска!).

Проблем одлагања плаћања репарација поставио је нашу државу у врло тежак положај. Ми не можемо да на једној страни носимо терете жртва за победу општих принципа слободе и правде, а да на другој страни будемо лишени могућности да накнадом за учињене нам огромне ратне штете излечимо тешке ране наше земље. Наше становиште је диктовано најбитнијим интересима нашега народа и створеном немогућношћу да другаче поступимо. (Живо одобравање и узвици: Тако је!)

Чинећи крајње напоре за ублажење опште економске кризе, Краљевска влада посвећивала је и посвећиваће и у будуће своју највећу пажњу оздрављењу наших привредних прилика.

Неопходно је потребно да се у читавом нашем јавном газдинству уведе највећа штедња и доведу у склад јавни расходи са реалношћу прихода и финансијском снагом народа. (Бурно одобравање). Краљевска Влада предложиће Народном Претставништву државни буџет, који ће водити рачуна о тим начелима. Принцип највеће штедње мора да се спроведе и код бановина и код општина, ... (Живо одобравање) и треба тражити пута и начина за упрошћење и појевтињење администрације, што не мора да буде у противности са оправданим захтевом њезиног сталног поправљања и усавришавања. (Одобравање.)

Господо сенатори и народни посланици,

Привредна криза тражи хитне и одлучне, али и добро промишљене мере. (Одобравање.) Незапамћен пад цена пољопривредних производа створио је врло тешке прилике у нашем сељачком свету. (Живо одобравање и усклици: Тако је! Живео Краљ!) Омогућити сељаку примерном ценом његових производа напредан живот, подићи опет његову потрошну снагу и створити му повољније услове за привредни кредит, главни је проблем који стоји пред вама. (Аплауз и узвици: Живео!) Довришењем аграрне реформе остварено је начело, да је земља онога ко је ради, (Бурно одобравање и повици: Живео Краљ! Тако је!) и тиме су за све крајеве створени социјални и привредни услови за здрав развитак нашега села. Краљевска Влада ће настојати да целисходном пољопривредном политиком подигне квалитет наше сељачке производње и да систематским развијањем задругарства ојача привредну снагу нашег земљорадника. (Опште бурно одобравање, плесак и повици: Живео Краљ!)

Наша спољна трговинска политика уложиће све снаге за очување и ојачање наших аграрних тржишта у иностранству не пуштајући из вида заштиту равномерног развитка свих грана привреде.

Једнако ће се Краљевска Влада брижљиво старати и за оправдане интересе домаћег занатства и индустрије чију делатност морамо чувати, јер је с њима везана егзистенција великог дела нашег радног народа. (Плесак и повици: Живео Краљ! Тако је!)

Добро смишљена привредна политика неће губити из вида потребу постепеног израђивања социјалног законодавства. Руководећи се начелом народне солидарности треба све предузети да се терети тешке привредне кризе подједнако и праведно расподеле на све слојеве народа. (Бурно одобравање и плесак и повици: Живео Краљ!)

Краљевска Влада и Народно Претставништво при доношењу привредних закона послужиће се стручним мишљењем Привредног Већа, које ће удружити главне претстав-

нике свију грана нашег привредног живота. Увођење у живот Привредног Већа биће један од првих задатака нашег законодавног рада. (Живео одобравање и узвици: Живео!)

У систематском раду на изграђивању нашег унутрашњег уређења поставља се на дневни ред Народног Претставништва и дефинитивна организација општинске и бановинске самоуправе, тих најважнијих јединица народног живота. Краљевска влада ће спремити потребне законске пројекте и предложити их Народног Претставништву на решавање.

Господо сенатори и народни посланици,

Поред поменутих задатака, вас у законодавном раду чекају и многа друга питања, која ће развој државног и народног живота на дневни ред постављати. Од нашег смишљеног рада, од осећаја одговорности коју сте примили на себе, од нашег разумевања народних и државних потреба и од Ваше увиђавности зависи успех великих задатака пред које је постављено Народно Претставништво, коме је народ у тако реткој једнодушности поклонио поверење у једном историјском моменту нашег националног развоја.

Нека би вас Божја милост и помоћ пратиле у раду у корист народа и на част Краљевине Југославије. (Опште, бурно и дуготрајно одобравање и громки и одушевљени усклици: Живео Краљ!)

Проглашујем да су седнице Народног Претставништва отворене. (Поновно одушевљено дуготрајно одобравање, уз непрекидне громке усклике: Живео Краљ! Живео! Живео! Живео!)

АЛЕКСАНДАР с. р.

Претседник Министарског савета
ПЕТАР Р. ЖИВКОВИЋ, с. р.

Заступник Министра иностраних послова
Д-р ВОЈИСЛАВА МАРИНКОВИЋА,

Министар трговине и индустрије
Д-р АЛБЕРТ КРАМЕР, с. р.

Министар трговине и индустрије
Д-р АЛБЕРТ КРАМЕР, с. р.

Министар социјалне политике и народног здравља
ИВАН ПУЏЕЉ, с. р.

Министар унутрашњих послова
Д-р МИЛАН СРПКИЋ, с. р.

Министар просвете
Д-р ДРАГУТИН С. КОЈИЋ, с. р.

Министар правде
БОЖИДАР Ж. МАКСИМОВИЋ, с. р.

Министар шума и рудника
Д-р СТАНКО ШИБЕНИК, с. р.

Министар саобраћаја
ЛАЗАР РАДИВОЈЕВИЋ, с. р.

Министар пољопривреде
ЈУРАЈ ДЕМЕТРОВИЋ, с. р.

Министар грађевина
НИКОЛА ПРЕКА, с. р.

Министар војске и морнарице
Армијски генерал
ДРАГОМИР Ж. СТОЈАНОВИЋ, с. р.

Министар финансија
Д-р МИЛОРАД ЂОРЂЕВИЋ, с. р.

Министар физичког васпитања народа
Д-р ДРАГАН КРАЉЕВИЋ, с. р.

За овим Његово Величанство Краљ, праћен од стране Господина Претседника Министарског савета, часништва Народног Претставништва и Своје свите, напушта скупштинску дворану, непрекидно поздрављан од господе сенатора и народних посланика бурним плескањем и громким одушевљеним усклицима: Живео Краљ! Живео! Живео!

(После испраћаја Његовог Величанства Краља)

Претседник Сената др. Анте Павелић: Господо сенатори и народни посланици, обзиром на овај свечани моменат и утисак под којим смо, дозволите да ову свечану заједничку седницу наставимо данас по подне у 4 часа. (Одобравање).

Ако сте с тим споразумни, онда бисмо ову заједничку седницу сада прекинули, а наставили бисмо је у 4 часа по подне. (Прима се.)

Пошто се г.г. сенатори и народни посланици са овим предлогом слажу, прекидам заједничку седницу, која ће се наставити данас у 4 часа после подне.

(Заједничка седница је прекинута у 11 и по часова).

Наставак седнице

у 16.40 часова.

Претседник Народне Скупштинске Др. Коста Јумануди: Настављамо седницу. Изволите саслушати један предлог Претседништва. По чл. 32 Устава, ако Њ. В. Краљ отвори седнице Народног Претставништва Престоном Беседом, Сенат и Народна скупштина заседавају уједно.

Бићу тумач једнодушног мишљења оба уједињена Дома кад кажем да Народно Претставништво жели да на Престону Беседу, коју је Њ. В. Краљ благоволео лично прочитати, одговори Адресом, у знак захвалности за Његову Високу пажњу, и да би на тај начин изложило своја гледишта о најважнијим и најбитнијим питањима и проблемима државног и народног живота.

У суштини, Адреса је један акт политичке природе, који се, у свакој оваквој прилици, може спровести онако како то буде само Народно Претставништво решило.

Узевши у обзир да Престона Беседа и Адреса чине једну целину, природна је последица да се парламентарни рад продужи на истој основи и да Сенат и Народна скупштина, као што су били сакупљени да саслушају Престону Беседу, исто тако ваједнички и своју Адресу спреме, претресу и, затим, поднесу Њ. В. Краљу. (Узвици: Живео Краљ! Аплауз.)

Је ли с тим сагласно Народно Претставништво? (Гласови: Јесте!) Оглашујем да је овај предлог Претседништва примљен.

Потребно је да се изабере један Адресни одбор, састављен из претставника Сената и Народне скупштине, који ће израдити и предложити нацрт Адресе. Стога, да бисмо се споразумели о саставу тога Одбора, предлажем да се ова седница претвори у конференцију. Прима ли Народно Претстав-

ништво овај предлог? (Прима). Чим конференција буде завршила свој рад, ми ћемо седницу продужити.

(Седница је претворена у конференцију у 16.50 часова).

(Наставак седнице у 17 часова)

Претседник Народне Скупштинске др. К. Јумануди: Претседништву је поднета само једна кандидатска листа чланова Адресног одбора. Ту су листу потписали ова г.г. сенатори и народни посланици: Павелић Др. А., Др. Вукчевић, Ковачевић Драг., Лазаревић Милован, Трпковић К. Ставра, Алтишармаковић Јован, Др. Никић, Петовар Ловро, Рајар Др. Јанко, Новак Др. Фран, Живанчевић Мих. и Јевремовић Др. Драг.

Та листа гласи: Гаврило Др. Емил сенатор, Баљић Салих народни посланик; Вошњак Богумил; народни посланик, Видовић Др. Богдан, народни посланик, Грба Др. Милован, народни посланик, Грђић Васил, народни посланик, Десница Др. Урош, сенатор, Захарић Чеда, народни посланик, Јеличић Вожа, народни посланик, Јовичић Добра, народни посланик, Костренчић Др. Марко, сенатор, Карамехедовић Др. Хамдија, сенатор, Куњашић Јоахим, нар. посланик; Лазаревић Др. Филип, нар. посланик, Лазаревић Милован, народни посланик, Марковић Др. Миленко, народни посланик, Милетић Влада, народни посланик; Михаиловић Илија, народни посланик, Никић Др. Федор, народни посланик, Петковић Милан, нар. посланик, Петричић Др. Живко, нар. посланик, Поповић Др. Светислав, нар. посланик, Поповић Дака, сенатор, Пилој Др. Милослав, сенатор, Равнихар Др. Владимир, сенатор, Радоњић Н. Миљан, нар. посланик, Симоновић Милан, сенатор, Тимотијевић Коста, сенатор, Томић Светозар, сенатор, Ханжек Лавослав, нар. посланик, Туковић Др. Милан, нар. посланик, Шола Атанасије, сенатор, Шуменковић Илија, нар. посланик, Шуперина Др. Бењамин, сенатор и Шећеров Др. Славко, народни посланик.

Прима ли Народно Претставништво ову предложену листу? (Прима). Објављујем да је Народно Претставништво примило ову кандидатску листу чланова Адресног одбора.

Молим госпoду чланове овога Одбора, да се по свршетку седнице састану да би се Одбор могао конституисати.

Данашњи дневни ред је завршен. Пристају ли, Народна скупштина и Сенат, да се ова седница закључи? (Пристаје). Предлажем за идућу седницу овај дневни ред: Расправа о нацрту Адресе. Прима ли Народно Претставништво предложени дневни ред? (Прима).

Према томе објављујем да је ова седница закључена, а идућа биће сазвана писменим путем.

Седница је закључена у 5 и 45 часова по подне.